

BIBLIOTEKA
-24
3/9C
XHAHID
BUSHATI

**DITA E PARE
E DEBORES**

SKICA DHE TREGJIME

31916

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
S H K O D E R

BIBLIOTEKA E PIONIERIT

XHAHID BUSHATI

29/02

**DITA E PARË
E DËBORËS**

(Skica dhe tregime)

BIBLIOTEKA E PIONIERIT
F. 1207g

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

Tirazhi 4060 kopje Format 60x88/32 Stash: 2204-72

Kombinati Poligrafik — Shtypshkronja Re,
Tiranë, 1976

KORIERJA E VOGËL

1

— Bardha, eja, se u bë vonë!

— Erdha, erdha, nënë. Ja, sa të zë edhe këtë xixëllonjë.

Bardha deri tani kishte zënë një grusht me xixëllonja.

— Bardha! — thirri përsëri nëna.

— Erdha, nënë. E zura, e zura më në fund.

Pastaj ia dha një vrapi dhe s'vonoi të gjendej pranë nënës. Bardha sapo kishte mbushur të njëmbëdhjetat. Babanë ia kishin vrarë njerëzit e beut para një viti. Vëllanë e madh e të vetëm e

kishte në mal te partizanët. Në shtëpi rrinte vetëm me nënën. Tani shikonte vetëm sytë e saj, fytyrën e saj të zbetë, që mundohej t'i buzëqeshte. Bardha e kuptonte që nëna ishte e lodhur shumë, por ajo nuk mund të largohej nga prehëri i saj; aty donte të flinte.

Dhe gjumi nuk vonoi dhe ia mbylli qepallat. Në ëndërr iu shfaqën xixëllonjat. Ja, u ndalën mu në mes të ballit. Ngadalë — ngadalë formuan një yll. Bardha buzëqeshi. Ajo ngjante si një partizane. Partizania e vogël me yll të ndritshëm.

2

Nëna e Bardhës doli nga shtëpia, kur po shuheshin yjet e para. Të bijën e mbështeti pas një arke të vjetër. Bardha nuk u zgjua. Mbi fytyrën e saj nisën të bien rrezet e para të diellit. Ditën ato

përshtonin gjithë dhomën, por në mbrëmje, dhoma niste të merrte një pamje të ftohtë, të trishtuar. Natën nëna ndizte bishtukun.

Por tani ishte ende mëngjes dhe Bardha flinte. Ajo nuk u zgjua as kur në portën e saj u dëgjuan trokitje të lehta, të njëpasnjëshme. Vetëm kur të trokiturat u bënë më të forta, ajo hapi sytë, e trembur. Në dhomë ishte qetësi e plotë. Kush mund të ishte në këtë orë të mëngjesit? Nëna? S'i besohej. Ajo kishite ikur që pa gdhirë. Vëllai? Edhe kjo s'i besohej. Ai ishte në mal te partizanët. Po kush atëherë? Me një ndjenjë gëzimi dhe frike bashkë Bardha hapi ngadalë derën.

— Mirëmëngjesi! — foli i porsaardhuri.

— Mirëmëngjes! — iu përgjigj ajo e çuditur «Një djalë! — u çudit ajo. — Ky mund të jetë dy vjet më i madh se unë. Qenka i varfër si unë». Në të gri-

surën e xhakëtës së tij Bardha dallonte vijat e kaltra të një fanele të vjetër marinarësh. Kurse pantallonat ishin në një gjendje më të mirë se xhaketa, por dominin edhe shtatë gisht të shkonin te kyçi i këmbës.

— Ç'do? — e pyeti Bardha.

Djali i panjohur buzëqeshi. Bardha u bë kureshtare, ndaj i foli për së dyti:

— Përse ke ardhur?

— Mos u tremb, Bardha, — foli djali i panjohur.

— Ma ditke emrin! — tha ajo. — Unë nuk të njoh. Si quhesh?

— Shpresim; jam shok i Skënderit.

Bardhës i kishte ikur e dridhura nga trupi. Asaj i shkëlqyen sytë nga fjalët e djalit me emrin Shpresim. «Ky qenka shoku i Skënderit!» Vetëm kaq mundi të thoshte Bardha me vete.

— Për ju, — vazhdonte të fliste Shpresimi, — kam dy letra. Njerën do t'ia dërgoni mullixhiut të fshatit, kur-

se tjetra është për ju; jua dërgon vëllai, Skënderi. Ama mos harroni, letra e parë duhet patjetër t'i bjerë mullixhiut në dorë sot paradite.

— Që tani do t'ia çoj, — foli Bardha e gëzuar duke futur letrën në gji.

— Atëherë lamtumirë, motër, — foli partizani i vogël dhe u mat të largohet, por Bardha e pa me sytë e saj të qeshur.

— Edhe ti lufton? — e pyeti.

— Po. Unë jam korrieri i batalionit.

«Korrier batalioni? Dhe sa i vogël pa, gati sa unë».

— Prit, shoku korrier, të të jap diçka me vete, se do të bësh udhë të gjatë, — dhe me të shpejtë hyri brenda në dhomë, mori kulaçin që ia kishte lënë nëna mbi tavolinë, të mbështjellë me një shamë të kaltër, dhe dy kokrra qepë nga trasta, që ishte në fund të dhomës. Pastaj doli përnjëherësh e ia dha korrierit, të mbështjellë me shaminë e kaltër. Ko-

rrieri partizan, duke e falënderuar, u largua. Atij iu kujtua motra e tij e vogël në shtëpi. Sa herë kishte luajtur me të «kukafshehtas». Sa herë ishin grindur duke luajtur, por njëri-tjetrin e donin fort. Atë ditë që do të nisej në mal, ajo e kishte përcjellë deri te lumi. E gjatë gjithë udhës nuk ia kishte hequr dorën nga qafa. Në çastin e ndarjes asaj i kishin shpëtuar lot.

— Jo, s'bën kështu, motër. Partizanët nuk përcillen me lot. — Ajo i kishte fshirë shpejt e shpejt lotët dhe kishte ngritur kokën lart. Edhe Bardha kishte ngritur kokën lart, tamam si motra e tij.

— Vdekje fashizmit! — tha korrieri.

— Liri popullit! — iu përgjigj Bardha e vogël dhe vazhdoi. — Që tani po nisem te mullixhiu.

Dhe ashtu duke nderuar me grusht u ndanë.

Bardha e kalonte përherë me vrap monopatin e ngushtë, humbiste mes drurëve në ahishtën e blertë, që andej shkonte pranë burimit të vogël. Me ujin e ftohtë që rridhte nga një ulluk i gurtë, freskonte fytyrën e lagte flokët e verdhë. Pastaj me krehërin e vjetër, që ia kishte falur nëna, i krihte me kujdes e i bënte gërshet. Por atë mëngjes nuk u kthye te burimi. Në gjoks kishte fshehur letrën partizane, ndërsa në dorë mbante një shportë të vogël. Kështu dukej se po nisej për të blerë ndonjë send në qytet. E ku i dihej, në rrugë mund t'i dilte edhe ndonjë e papritur. Dhe vërtet, kur deshi të kalonte shpejt, pa se nga udha që të çonte te mulliri po vinin dy ballistë. Ata flisnin me zë të lartë. Bardha u ndal. Duke shtrënguar gërshetin me dorën e vogël nuk ua ndau shikimin. Ata iu afruan asaj si dy

hiqe të zeza. Zemra i rrahu me forcë.

— Ku shkon? — e pyeti njëri prej tyre duke iu marrë këmbët e duke drejtuar gishtin me kërcënim në drejtim të saj.

— Në qytet!

— Në qytet! Në qytet-a. Ha, ha, ha!
— ia bënë të dy.

Bardha vështronte rrobat e tyre të ndotura, të zhubrosura, pushkët të hedhura pa kujdes prapa shpine, ujin e pastër të burimit.

— Në qytet-e? Ha, ha, ha! — filloi të fliste më i gjati, që kishte një fytyrë vrarëlie dhe mustaqe të verdha. Era e rakisë të zinte frymën. Po Bardha s'kishte ç'të bënte. Sytë e tyre ishin skuqur shumë. Ata nuk ishin në gjendje të qëndronin në këmbë.

— Mos më pengoni. Dua të shkoj në qytet, — theu heshtjen Bardha. — Më ka dërguar Rakip beu. Unë jam shër-

bëtorja e tij. Dua të shkoj të blej gjela sheqeri, se i kërkon i biri, Dani.

Të dy ballistët, me të dëgjuar emrin e beut, u tulatën. E lanë të largohej. Ajo shpejtoi hapin. Në zemër kishte një gëzim të madh. Ua hodhi bukur dy ballistëve, që tani shkonin rrugës duke bërtitur si të marrë. Në gjoksin e saj qëndronte letra partizane, e palosur së miri. Atë kurrën e kurrës armiku s'mund ta prekte. Atë e priste mullixhiu plak.

4

Bardha rrinte në dritaren e shtëpisë së vet dhe vështronte atë copë qiell, që dukej i shplarë nga shiu që kishte rënë pak më parë. Mendonte për mullixhiun plak dhe priste me padurim ardhjen e nënës në shtëpi. Bardhës nuk i durohej derisa t'i tregonte asaj se edhe ajo kishte ndihmuar partizanët. Pastaj në-

na do të gëzohej pa masë kur të shihte letrën e të birit.

Muzgu u bë më i dendur. Po vinte një natë e ngrohtë pranvere me plot yje e një hënë të madhe. Kur Bardha dalloi nënën që po i afrohej shtëpisë, ndezi bishtukun dhe, e gëzuar, thirri: — Nënë, nënë, një letër nga Skënderi.

Atë natë nënë e bijë ndenjën zgjuar deri vonë, deri kur hëna e madhe u ngrit lart, në kupën e qiellit.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

TREGIMI I BABAIT

Shtëpinë e kishim në hyrje të fshatit. Një shtëpi që numëronte ditët. Pranë saj gjendeshin tri mana të egër. Më i vjetër se manat ishte lumi me zhurmë të përhershme, ku unë së bashku me babanë shkonim gati çdo natë që të gjuanim peshq. Isha djali i vetëm i kësaj shtëpie. Sapo kisha mbushur të dymbëdhjetat. Mbrëmjeve vështroja nënën e babanë. E kuptoja se ata ishin të lodhur nga punët e ditës.

Atëherë kishim një copë tokë e me të mundoheshim të siguronim bukën për dy-tre muaj të vitit. Mot' për mot e mbillnim me grurë. Kur vinte koha për

të korrur, më pushtonte gëzimi, sepse e dija se pastaj nëna do të gatuante bukën e re të shijshme në magjen e vjetër.

Kështu edhe atë vit, grurit po i vinte dita për t'u korrur e unë do të djer-sitja më shumë se ditët e tjera. Çdo ditë pyesja nënën :

— Nënë!

— Urdhëro, bir!

— Ku e kam draprin?

— Ja, atje, pas arkës së vjetër.

Pa mbaruar nëna përgjigjen, unë kërceja dhe e merrja me të shpejtë, se kujtoja se mos ma rrëmbente njeri. Nën flakën e dobët të kandilit, drapri lëshonte ca reflekse të turbullta, që dridheshin pareshtur. Këtë drapër ma kishte dhuruar babai. Ai ishte i vogël, shumë më i vogël se drapërinjtë e zakonshëm, por për mua ishte tamam.

— Nënë, po babai ende s'ka ardhur?

— Jo, bir! — më foli ajo dhe sytë i mbante gjithnjë nga dritarja e vetme,

04087

F 10462
nga ku hëna dukej si një lule e bardhë
fushe. Kurse unë thosha me vete: «Si
shumë po largohet babai nga shtëpia
këto ditë».

— Ka shkuar të gjuajë peshk, —
shtoi nëna për të më qetësuar. Dhe me
të vërtetë e ndjeva veten më të lehtë.

— Më vjen gjumë, nënë! — shtova
duke dremitur.

— Fli, fli, biri i nënës, — dhe me
duart e saj tërë kallo më përkëdheli.
Mbështeta kokën në prehërin e saj dhe
ashtu më zuri gjumi. Por draprin s'e
lëshova nga dora. Sa gjumë të ëmbël
bëja në prehërin e nënës! Vërtet barkun
e kisha bosh, por shihja ëndrra të buku-
ra. Shihja grurin që më fliste me gjuhën
e bukës dhe ndihesha i lumtur mes
fëshfërimës së tij. Por ëndrra e bukur
m'u prish, kur më zgjoi papritur nëna.
Ajo dridhej e tëra në dritare.

— Ç'ke, nënë? — e pyes më shumë
i mërzhitur nga ëndrra që më ndërpreu,

F 14079

por ajo nuk fliste. Ç'kishte vallë nëna kështu! — mendoja me vete. — Mos ndoshta kishte pësuar gjë babai?... Një pikë lot i hidhur më ra në buzë. U afrova në dritare... Përtej ndriçonte!... Gruri kishte marrë flakë. Përmes flakës dallova helmetat e nazistëve që qeshnin. Unë ia krisa të qarit. Sa kisha ëndërruar për këtë grurë.

— Mos qaj, — tha nëna. — Këto bisha s'e kanë të gjatë. Babai do të vijë me partizanët dhe do të marrë hak.

Unë fshiva lotët dhe i shtrëngova grushtet fort, se në shpirt më vlonte një urrejtje e madhe për nazistët.

Dhe partizanët erdhën e s'lanë këmbë armiku në fshat. Me ta erdhi edhe babai. Ata e panë grurin e djegur në arë, por panë edhe draprin tim në qoshe të shtëpisë.

— Rritu shpejt, o fatos, se drapri pret ta nxjerrësh në ara, ku gruri do të rritet i shëndetshëm e i plotë si kurrë

ndonjëherë, se do ta mbjellim në tokën tonë të lirë.

Kështu më thanë partizanët dhe kështu ngjau vërtet. Dhe unë u bëra një bujk i mirë, kooperativist i lumtur.

Këto më tregoi një ditë babai, ndërsa ktheheshim në shtëpi të gëzuar, se atë ditë kooperativa jonë përfundoi para afatit korrijen e grurit.

— Me sa shoh, e ke me dëshirë punën e bujkut, — më tha babai. — Të lumtë, bir! Kurse unë përfytyroja arën e vogël me grurë që kishin djegur nazistët, babanë që shtrëngonte grushtet nga urrejtja kundër armiqve dhe, u betova se po të jetë nevoja, do të fal jetën që asnjë armik të mos shkelë tokën tonë, lumturinë tonë.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

VAJZA QË SOLLI UJË PËR PARTIZANIN

Dila e vogël e kishte shtëpinë fare pranë pyllit, ku tashmë nga era po binin edhe gjethet e fundit. Një ditë ajo dëgjoi ca krisma pushkësh që erdhën nga bregu i lumit. Menjëherë doli te praku i derës. Frynte një erë e ftohtë. Pylli dukej i pafund. Përmes drunjve shfaqej qielli copa-copa, po ashtu dhe die-lli që po perëndonte.

— Ç'janë këto krisma, loke?, — pyeti Dila nënën e saj.

Nëna nuk u përgjigj. Ajo treti vështrimin andej nga erdhën krismat dhe tha: — Po shkoj, të shoh, ti më prit këtu.

Dielli tashmë perëndoi dhe nata filloi të zbriste ngadalë mbi pyll, mbi lumë. U bë errësirë dhe Dila vazhdonte të qëndronte te praku i derës. Filloi të mbërdhinte. E kishte marrë uria, po s'kishte ç'të hante. Nëna do të ndizte zjarrin dhe do të bënte pak qull, po ajo po vonohej. Dila u struk te vatra dhe aty e zuri gjumi.

Ndërsa flinte, iu duk sikur dikush rënkonte e kërkonte ujë.

«Ujë, ujë, ujë...».

Ajo hapi sytë dhe në anën tjetër të vatrës pa një njeri të shtrirë në njërin krah. Drita që lëshonte flaka e zjarrit i binte atij në fytyrë, mbi buzët e thara që pëshpërisnin: «Ujë, ujë, ujë».

Dila u ngrit me rrëmbim dhe pyeti: — Loke, kush është ky?

Lokja u afrua me një napë të bardhë dhe tha: — E kanë plagosur birin e Lokes, — dhe në atë kohë Dila pa pranë tij kapën me yll të kuq.

DUBLIN: THE PUBLISHER
H. K. & C. LTD.

— Partizan!, — thirri ajo dhe u afrua menjëherë.

— Ujë, — pëshpëriti përsëri partizani. Dila u sul te bucela, e tundi fort, por në të s'kishte pikë uji.

— I lava plagën, — tha Lokja. — S'mund ta lë vetëm, është në ethe.

Dila rrëmbeu bucelën e doli jashtë. Frynte erë dhe ajo mbërdhiu, po s'u kthye. Mbi mal kishte dalë hëna. Posh-të në luginë dëgjoheshin të lehura qensh e zëra.

«Kërkojnë partizanin, — tha me vete Dila, — po partizani është te ne». Ajo vuri duart në gjoks dhe u sul te poshtë me guxim drejt burimit.

Kur u kthye dhe shtyu derën e shtëpisë, kishte vetëm një dëshirë: ta gjen-te partizanin shëndoshë e mirë. Ajo hy-ri dhe iu afrua me bucelë në dorë. Dhe sa gëzim! Partizani ngriti kokën, e vë-shtroi me dashuri dhe i zgjati dorën: — Të falem nderit, o vogëlushe trime, — foli ai.

KUR FYEN SHOQEN

Ngadalë-ngadalë, si pakuptuar, oborri i vogël po boshatisej. Nxënësit po hynin nëpër klasa. Korridori filloi të gumëzhijë. Në mes të asaj gumëzhitjeje u dëgjua një zë i hollë: «U bëre ti të më mësosh! Ik, moj qorre!»

Ardi ktheu kokën pas të njihte shokun që foli, por turma e mori me vete. Rrëshqitazi pa vetëm se një vajzë me syze uli kokën dhe u skuq e tëra.

Ç'mendonte ajo? Ndoshta edhe Ardi i kishte mendimet të afërta me mendimet e saj. Një shok i klasës e fyeu. Vërtet ajo kishte syza, por askujt nuk i pël-

qen që një shok i vet t'ia thotë një fjalë të tillë.

— Kush foli? — pyeti Ardi dhe, papritur, të gjithë nxënësit e klasës së pestë ndaluan në vend. — Kush foli? — pyeti përsëri Ardi.

— E mo, ç'të duhet ty? Mirë ia bëri. U bë dhe një vajzë të mësojë një djalë», — foli një zë.

Ardi ra në mendime, i erdhi keq për fjalët e shokut. Ai këtë s'do t'ia falte kurrë.

— E ke gabim, — i foli Mimoza atij që mori në mbrojtje fajtorin.

— Kush ishte ai, që nuk pranonte «mësime nga një vajzë»? — u hodh Elida.

— Iliri, Iliri! — buçitën ca zëra.

Të gjithë sytë u drejtuan në një pikë. E njohën shpejt, se edhe ai kishte ulur kokën, si ajo vajza me syze. Dukej i penduar. Ardi u shkëput nga turma dhe kapi Ilirin nga krahu.

— Përse e bëre këtë? — foli i pari.

— Për ushtrimin e algjebërës, — iu përgjigj me një gjysmë zëri Iliri dhe vazhdoi: — Përfundimet i kishim të ndryshme. Ajo më tregoi edhe rrugën se si e kishte zgjidhur. Pastaj më tha se rruga ime nuk ishte e drejtë. Dhe unë... gabova.

— Ç'mendon të bësh tani? — ndërhyjnë dy-tre zëra përnjëherë.

— T'i kërkoj të falur.

Ende s'e kishte mbaruar fjalën Iliri, kur shpërthyen ca zëra:

— Hej, ju të klasës së pestë, keni «prerë trafikun»... Hyni në klasë, se po bie zilja e mësimit!

«Ata s'dinë gjë nga kjo që ndodhi», — mendoi me vete Ardi dhe së bashku me shokët e shoqet hyri në klasë. Korridori më në fund u boshatis. Ra zilja. Mësuesi erdhi. Nxënësit u ngritën në këmbë. Kur ata u ulën, Iliri, që vazhonte të qëndronte në këmbë, tha:

— Mësues, unë sapo bëra një gabim: nuk përfilla mendimin e Edlirës dhe e fyejta atë. Për këtë do t'i them «më fal».

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

VIOLINISTJA

Mbi një degë pjeshke qëndroi një zog i vogël! Aty cicëroi dy herë. Fluturoi, pastaj erdhi e u ndal në dritaren time. Përsëri cicëroi. Trokiti me sqepin e mprehtë disa herë në xhamin e bardhë, si për të lajmëruar që erdhi. Ky është miku im i vogël këngëtar, që pothuaj vjen çdo ditë në dritaren time. Kënga e tij, ndonëse është e shkurtër, më pëlqen ta dëgjoj. Edhe kur ikën, përsëri cicërima më lë në dritare.

Edhe sot pasdite zogu i vogël erdhi e pushoi në degën e pjeshkës e pastaj në dritaren time. Cicërima të reja la. Fluturoi. Erdhi përsëri. Ndërsa po vë-

shtroja mikun tim të vogël këngëtar, nga larg erdhën ca tinguj violine. Unë mbajta vesh. Zogu i vogël pushoi këngën, drejtoi trupin dhe zgjati kokën. Tingujt e violinës vinin radhë-radhë, pa u ndërprerë. I binte Alketa, vajza e komshiut tim. Ajo po bënte prova, se pas disa ditësh kishte shfaqje. Zogu i vogël çukiti në xham, u largua dhe fluturoi në drejtim të shtëpisë së Alketës.

U bënë tri ditë dhe miku im i vogël këngëtar s'po vinte. Dhe a e dini pse? Sepse ndaloi në dritaren e Alketës për të dëgjuar tingujt e bukur që nxirrte violina e saj. Por unë u zemërova me të.

Kur ja, ditën e pestë miku im i vogël këngëtar erdhi përsëri në dritaren time. Cicëroi disa herë, ndoshta për të më kërkuar falje, e pastaj prapë fluturoi. Shkoi për të dëgjuar provat që bënte violinistja e vogël. Ajo, ngaqë i binte bukur, na kishte bërë për vete edhe

mua edhe një zog të vogël. Që atëherë
unë vazhdimisht dëgjoj tingujt e violi-
nës së Alketës dhe cicërimat e gëzuara
të zogut të vogël.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

DITA E PARË E DËBORËS

Gjithë natën ra dëborë. Ndaj dhe mëngjesi erdhi me bardhësinë e saj, me pikpikun e pullazeve e me një qiell të murmë.

U afrova si kureshtarët te dritarja për të parë se si ishin zbukuruar pemët në oborrin tonë, si zogjtë shkundnin padashur dëborën nga degët e hurmës, të fikut e të kumbullës. «Ky është mëngjesi i parë i një dite me dëborë», — mendova dhe, papritur, një top i bardhë u përplas në xhamin e dritares. U tremba pak. Në oborr dëgjova të qeshura. Ishin vëllai dhe motra që po luanin të gëzuar. Nuk m'u durua më dhe, pasi u vështa shpejt, dola në oborr. Por

aty një tufë topash dëbore u vërsulën në drejtimin tim. Ata më bënë të fshi-hesha pas trungut të kumbullës, që ish-te një «mburojë» e mirë. Pas pak edhe unë fillova të godas me topa bore. Por mua m'u duk se ne nuk e vazhduam gjatë lojën, sepse nëna na lajmëroi se kishte ardhur koha për shkollë. O, vër-tet, sa shpejt kaloi koha duke luajtur!

Orën e parë kisha gjeografi. Mësue-sja më kishte çuar në mësim dy herë dhe të dyja herët kisha marrë notën dhjetë. Prandaj e kisha fjetur mendjen për këtë lëndë dhe erdha i papregatitur, e pikërisht sot, kur mësuesja sapo hyri në klasë, na tha se do të bënim detyrë me shkrim. Më erdhi si e papritur kjo fjalë. Duart më dridheshin tek shënoja me përtim në fletën e bardhë emrin, mbiemrin dhe grupin. Si të bëja? Mbë-shteta bërrylat mbi tavolinë e po men-dohesha, por e kotë. Unë s'kisha mësuar fare.

BIBLIOTHEKA PUBLICA
M. MARIN BARLETTI
S. 11. K. 0. 0. 1. P.

Shoku im i bankës, Iliri, kishte nisur faqen e dytë. Sa i qetë ishte ai! Më dukej sikur më thoshte: «Po ti, pse nuk shkruan?»

Kurse unë nuk dija se si të përgjigjesha. Por vetëm herë pas here fshija me dorë djersët që më mbulonin ballin. Dhe... për të dalë nga kjo gjendje, me duar që më dridheshin preka ngadalë librin e gjeografisë. Ai gjendej mbi bankë. U bëra gati ta shfletoja, por...

— Adnan... Adnan... Shiko! — m'u bë se foli dikush.

«Ç'është ky zë? Ç'është?» — thashë me vete, por zëri vazhdoi:

— Ç'bën, Adnan? Mos... mos kësh-tu! Mos...

Unë e hoqa dorën përnjëherë nga libri i gjeografisë.

— Kështu s'mund të dalësh i dalluar, — më foli një zë.

E njoha: ishte zëri i mësueses. Dora e saj mbi supet e mia ishte e rëndë.

Kështu m'u duk mua. Dhe përnjëherë m'u kujtua dita e parë e shkollës. Kur unë u premtova shokëve dhe mësueses kujdestare se këtë vit shkollor do të jem shembull në mësim. Por jo. Me kopje s'mund të quhesh nxënës shembullor. E këtë unë e pranova në sy të të gjithë shokëve të mi.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

DY DALLËNDYSHET

Pranvera erdhi. Erdhën dhe dallëndyshet që, duke cicëruar, filluan të kërkonin foletë. Bashkë me to edhe dallëndyshet Erta dhe Blerta fluturuan gjithë gëzim drejt shtëpisë së Admirit, ku pranverën e kaluar kishin ndërtuar foletë. Por ja që shtëpinë e Ardit nuk e gjetën. Të çuditura ato fluturuan disa herë mbi shtëpitë, po foletë e tyre nuk i gjetën.

— Po kjo rrugë e re ç'është?, — pyeti Blerta e çuditur.

— Po këto pallatë të reja? — pyeti edhe Erta.

— Kur u bënë? Këto s'ishin më parë!, — tha Erta.

BIBLIOTEKA PUBLICNA
"MATEJ BARLETT"
S H H O D E R

— Si ta gjejmë tani shtëpinë e Admiri? Ajo ishte e vjetër dhe e vogël, sa zor ta gjejmë midis këtyre ndërtesave të larta, — foli Blerta.

— Unë u lodha së kërkuari, — tha Erta. — Më mirë, motër, ndërtojmë fole të reja.

— Mirë thua, po më parë eja të pushojmë pak tek ai ballkoni i katit të tretë, ku paska aq shumë lule.

Ato fluturuan e u ndalën te ballkoni me lule dhe sa u çuditën kur në dy anët, në qoshet e murit, panë dy fole dallëndyshesh dhe Admirin që qëndronte në derën e hapur. — Mirë se erdhët dallëndyshe të dashura!, — u tha ai gjithë gëzim. Erta me Blertën e falënderuan me cicërima dhe hynë në foletë e reja që u kishte ndërtuar Admiri. Pastaj nxirrnin kokën dhe vështronin të çuditura përreth lagjen e ndërtuar rish-tazi, rrugët, pallatet, parqet ku luanin fëmijët të lumtur.

AFRIMI DHE SHOKËT E TIJ.

Afrimi qëndronte para një porte ngjyrëkafe. Ajo ishte e vogël, rrethuar në të dy anët me mur guri dhe sipër me një pullaz prej tjegullash të kuqe, që mezi dalloheshin nga dendësia e lulevileve. Dy metra larg portës kalonte xhadeja.

Ndërsa rrinte ashtu duke pritur, pa Gjergjin dhe Ermalin, që iu afruan.

— Afrim, çfarë bën këtu?! — folën të dy njëzëri.

Ai nuk u përgjigj.

— Ne deshëm të thoshim se është koha e drekës e ndoshta ka kaluar, — foli Ermali.

Afrimi heshti. Vështronte shokët e

tij dhe iu kujtua biseda me nënë Hatijen një ditë më parë tek dyqani i frutave dhe i zarzavateve. Atje ajo i tha se të nesërmen pasdite do të nisej për në Tiranë tek i biri dhe, po të kishte kohë, të vinte e ta ndihmonte për valixhet. Dhe Afrimi për këtë kishte ardhur.

— A do të vish me ne? — theu heshtjen Gjergji.

— Jo, kam pak punë.

— I dimë ne punët e tua! — foli me të qeshur ai. — Pret kujdestaren e klasës që të shkoni në shtëpinë e Majlindës, se mori sot katër në gjuhë.

— E gjeta, e gjeta! — foli i gëzuar Ermali, duke ndërprerë bisedën e shokut të tij.

— Ç'farë...? — pyeti Gjergji.

— Do t'i dalësh para mësueses kujdestare e t'i thuash që sot në drekë pashë... — Ermali nuk arriti ta përfundojë fjalën, sepse porta ngjyrëkafe u hap dhe doli një grua e moshuar me dy va-

lixhe në duar. Afrimi vrapoi në drejtim të saj. Ata mbetën të habitur. Duke kafshuar buzët e me kokë të ulur u afruan pranë gruas së moshuar e Afrimit, që po i mbante valixhet në duar.

— Po këta cilët janë, Afrim? — pyeti Hatija.

— Janë dy shokë të mi. Kanë ardhur për të na ndihmuar, — u përgjigj Afrimi për të mos i turpëruar shokët. Por nënë Hatija i përkëdheli e tha:

— Shkoni ju, bijtë e nënës, ju falem nderit shumë, se kam Afrimin unë. Kurrë s'ma ka bërë fjalën dysh, — dhe nënë Hatija i puthi që të tre në faqe e në ballë.

— Jo, nënë, do të vijmë dhe ne! — folën të dy njëzëri dhe zgjatën duart për të marrë valixhet.

— Jo, jo, një valixhe më takon mua — u tha Afrimi, — prandaj e keni kot; po deshët mbani të dy valixhen tjetër. — Dhe kështu bënë.

Nënë Hatija gjatë gjithë rrugës shikonte pionierët. Më pas nxori nga çanta tri mollë të kuqe dhe ua dhuroi atyre. Ata nuk deshën t'ia merrnin, por nëna tundi gishtin tregues e u tha: «A, kështu s'jeni fëmijë të mbarë», — dhe qeshi. Ata e falënderuan nënë Hatijen dhe vazhduan rrugën drejt stacionit të autobusave. Herë pas here Gjergji dhe Ermali vështronin nënën plakë e pastaj shokun e tyre, Afrimin. Ata kishin për të thënë diçka. Por Afrimi vetëm u buzëqeshte atyre. Ishte një buzëqeshje shoku. Buzëqeshja e tij i bënte ata të gëzuar. Po, ata ishin me të vërtetë të gëzuar, se po ndihmonin një nënë të moshuar, fqinjën e Afrimit, dhe se kishin mësuar shumë nga ajo, si dhe nga sjellja e shokut të tyre shembullor.

Kështu vazhduan të ecnin drejt stacionit... Një nënë e lumtur dhe tre pionierë të vërtetë.

TINGUJT E LAHUTËS

Pa rënë muzgu mbërrita pranë torishtave të bagëtive dhe stanit ku flinin barinjtë atje në majën e malit, tek gjenden kullotat e mira alpine. Ndjeva aromën e dushkut gjethegjelbër, dëgjova blegërimat e qengjave të porsalindur e të deleve të gëzuara, ndjeva aromën e qumështit të valuar dhe shijen e kosit të trashë.

Ardhja ime atë ditë të bukur pranvere i gëzoi shumë barinjtë e veçanërisht xha Demirin, një plak me mollëza pak të dala, me sytë e qeshur, me trup të fortë e të rrahur nga erërat alpine. Atë e gjeta me një qengj të vogël lara-

man në duar. I ledhatonte kokën e butë dhe dukej sikur bënte një bisedë me të...

T'ju them të drejtën, kurrë nuk kisha parë nga ajo majë mali (që, kur vjen dimri, mbulohet nga dëbora) se si hinte muzgu ngjyrë vjollcë, se si vendin e tij e zinte nata dhe qielli i kaltër mbushej me yje të zjarrta. Dhe midis atyre yjeve xha Demiri më tregoi një grumbull yjesh, që nga një libër kisha mësuar se ia thoshin emrin Arusha e Madhe. Përmes fjalëve të xha Demirit vinte pranë nesh zëri i radios me transistorë, që përhapte tingujt aty, mes majave të maleve.

— Eja! — më tha xha Demiri.

Unë e ndoqa pas në heshtje. — Hy-më në stan, ku zëri i radios me transistor dëgjohej qartë. Më gostiti me një tas qumësht të ngrohtë. Më vonë më tregoi një histori shumë të vjetër, që edhe vetë e kishte të dëgjuar. Një nga ato historitë që zakonisht tregojnë ba-

rinjtë në stane. Xha Demiri fliste dhe dukej sikur e shihte me sy atë që thoshte. Ai fliste shtruar:

— ...Dhe atëherë ishte pranverë. Rozafa si përherë po kulloste bagëtitë. He, ti nuk ke dëgjuar për Rozafën! Ajo ishte baresha që i binte mirë lahutës. Herë pas here merrte harkun dhe i binte. I binte aq bukur, sa dukej sikur bagëtitë nën tingujt e saj e shijonin më tepër barin, ndërsa zogjtë ndaleshin kasten afër saj për ta dëgjuar me ëndje e tek iknin i falnin cicërimat e tyre. Zemra e vajzës mbushej me tingujt e lahutës, me blegërimat e bagëtive, me cicërimat e zogjve. Bareshën e donin të gjithë, e donin edhe bagëtia e saj, qengjat e vegjël. Një ditë Rozafa ishte rrëzuar poshtë, në luginë. Duart e vogla e të njoma i ishin bërë vende-vende me gjak dhe një shtresë e hollë pluhuri i qëndronte në fytyrë. Rënkimet e saj i dëgjuan vetëm dy qengja të vegjël, që

po pushonin pranë një shpatulle të një shkëmbi gri. E menjëherë vrapuan duke thirrur be, be, beee! Kështu përmallshëm iu afruan bareshës. T'i shikoje ashtu, të ngjanin si dy fasha të bardha, që ishin gati të mjekonin duart e Roza-fës. E ngjarje të tilla Rozafa kujtonte shumë. Por ja atë ditë, në faqet e luginës, në theqafjet e shkëmbinjve e brazdave që kishin çelur ujërat, filluan të duken hijet e para. Në horizont dielli u rrethua nga vargmale resh të bardha që orë e çast ndërronin ngjyrë. Dielli s'kishte përënduar, kur drejt vajzës po afrohej dikush, që, me sa dukej, i kish-te dëgjuar tingujt e bukur të lahutës. Në dorë ai mbante një thikë, në kokë një çallmë të verdhë si gjysmë hëne dhe sytë e tij çuditërisht të kuq ngjanin me sytë e ujkut, që hidhet mbi vathën e deleve. Ai ishte i huaj, ishte turk. Ecte ngadalë e lehtë si hajdut, ndërsa vajza ishte kredhur në melodinë e bukur të

lahutës. I huaji u afrua fare pranë dhe e goditi me thikë. Thika iu ngul në shpatullën e djathtë Rozafës. Ajo ra mbi lahutë. Lahuta u përgjak dhe heshiti. Zogjtë e malit fluturuan të trembur. Turku vuri përpara delet (ja përse kishte ardhur), por delet e trembura drejtuan kryet nga vajza. Ato blegërinin sikur ta kuptonin se ç'ndodhi me bareshën e tyre, blegërinin sikur të kërkonin ndihmë: be, be, beee...! Dhe vajza, sikur të kishte dëgjuar blegërimat e deleve, ashtu e plagosur siç ishte, i dha forcë trupit dhe mori përsëri harkun e nisi t'i bjerë lahutës. Mori një melodi, që e njihnin të gjithë barinjtë në bjeshkë. Ajo melodi u jepte kushtrimin se armiqtë kishin shkelur në bjeshkë. Melodia ushtonte. Tingujt e saj të fuqishëm i dëgjuan barinjtë. Ata vrapuan shpejt; i thërriste kushtrimi i lahutës.

— Kapeni turkun! — thirri njëri prej malësorëve.

— Kapeeniiii! — pasuan të tjerët dhe u shpërndanë në drejtime të ndryshme.

Turku, me të dëgjuar këta zëra, la delet dhe nisi të vrapojë. Por ishte e kotë. Barinjtë i kishin zënë të gjitha shtigjet e njëri prej tyre e pa tek po kalonte brezin e shkurtër të dushqeve. E ndoqi pas. I huaji vraponte sa i hanin këmbët. Fytyra e tij kishte marrë një pamje të egër. Por... bariu i doli përpara dhe me një lëvizje të shpejtë ia lëshoi harkun drejt në grykë. Turku lëshoi një rënkim të zgjatur dhe u shemb në rrëpirë si një kacek. Ashtu mbeti i varur për një kohë të gjatë.

— Kështu do ta pësojnë të gjithë armiqtë, foli bariu trim mbi trupin pa jetë të turkut.

Vajza vazhdonte t'i binte lahutës. Barinjtë vunë përpara delet dhe u nisën drejt saj.

E gjetën ashtu të ulur me lahutë në

prehër. Rozafa e vogël, me të parë tu-
fën e deleve, me të dëgjuar blegërimat
e tyre, harroi se ishte e plagosur, u ngrit
në këmbë dhe desh të vraponte për t'i
përkëdhelur. Por plaga i theri shumë
dhe ra pa ndjenja mbi barin e gjakosur.
Barinjtë e morën në krahë dhe e futën
në stan. Ata i kuptuan të gjitha se ç'ki-
shte ndodhur me bareshën e vogël. E
mjekuan e pas tri ditëve vajza ishte më
mirë, pas një jave ajo u çua, mori për-
sëri lahutën dhe nisi të kullosë si zako-
nisht bagëtitë.

— Kjo ishte historia e bareshës, —
tha xha Demiri, — historia e Rozafës
trime.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
S H K O D E R

PASQYRA E LËNDËS

Korierja e vogël	3
Tregimi i babait	14
Vajza që solli ujë për partizanin	20
Kur fyen shoqen	24
Violinistja	29
Dita e parë e dëborës	33
Dy dallandyshtet	38
Afrimi dhe shokët e tij	41
Tingujt e lahutës.	46

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
S H K O D E R

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
S H K O D E R

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
S H K O D E R

Çmimi lekë 1,50